

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Cumhuriyet Arşivi Dalresi Başkanlığı
Yayın No:13

MİLLÎ ENFORMASYON SİSTEMLERİNDE
ARŞİV VE BELGE YÖNETİMİNİN ROLÜ

- Bir RAMP Çalışması -

James B. Rhoads

Ankara , 1991

Rhoads, James B.

The role of archives and records management in national information systems: a RAMP study / Revised Edition / prepared by James B. Rhoads / for the / General Information Programme and UNISIST. - Paris: UNESCO, 1989. - 72 p.: 30 cm. (PGI-89/WS/6)

İngilizce'den tercüme:

Gül ATAY

Türkçe kontrol, tashih ve montaj:

H.İbrahim BEREKETLİOĞLU - Murat ŞENER

Daktilo:

Ülkü YÜKSEL

İsteme adresi:

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı

İvedik Caddesi, No:59

06180 Yenimahalle/ANKARA

Tel: 344 16 46 Sant: 344 59 09/15 Hat

SUNUŞ

Türleri ne olursa olsun, arşivlerin başlıca görev ve fonksiyonları şu şekilde sıralanabilir:

Arşiv malzemesini tesbit etmek ve ayırmak; arşiv malzemesini kayba uğramaktan korumak; arşiv malzemesini gerekli şartlarda saklamak; arşiv malzemesini yararlanmaya sunmak ve arşiv malzemesinin yeniden teşekkülü safhasında, bu malzemeyi kontrol altına almak.

Değişik arşiv çalışmalarını yürüten veya yöneten arşivistlerin belli başlı görevleri ise şunlardır:

Arşiv dokümanını toplamak, arşiv dokümanını korumak, arşiv dokümanını tasnif etmek ve arşiv dokümanını değerlendirmek.

Yukarıda sözü edilen arşiv hizmetlerinin, bir ülkede eksiksiz olarak yerine getirilebilmesi, konu ile ilgili gerekli kanunî düzenlemelerin yapılmış olmasına, arşiv hizmetleri için yeterli bina ve tesislerin bulunmasına, gerekli bütçenin ayrılmış olmasına ve en önemlisi uzman arşiv personelinin mevcudiyetine bağlıdır.

Bütün bu hususların yerine getirilmesinden sonra, millî seviyede bir belge yönetim programı hazırlamak mümkün olabilecektir.

Arşiv konusunda milletlerarası işbirliği, tarih araştırmalarına ve araştırmacılarına yardım, ülkelerin yurt dışında yabancı ülkeler arşivlerinde bulunan tarih ve kültür kaynaklarından yararlanılması ve benzeri konulardaki işbirliği de, ancak

yukarıda işaret edilen hususların eksiksiz yerine getirilebilmesi ile mümkündür.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri ve arşiv idareleri, ekonomik ve sosyal gelişmelerinin plânlanmasıyla birlikte arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi, bu arada arşiv ve belge yönetiminin geliştirilmesi konusuna büyük önem ve değer vermektedirler. Böylelikle, toplumda mevcut grupların tamamı, araştırmalarına ve çalışmalarına temel olacak bilgi ve belge kaynaklarından faydalanma imkânlarına kavuşmuş olacaktırlar.

Konunun ülkemiz için de aynı önem ve değeri taşıdığına şüphe yoktur.

Bu düşüncelerle, devlet arşivleri konusu ülkemizde millî, köklü ve modern teknolojinin icaplarına uygun tarzda ele alınmıştır. 19 Ekim 1984 tarihinde yürürlüğe konulan 3056 sayılı "Başbakanlık Teşkilât Kanunu" ile, millî arşivlerimizin korunması ve değerlendirilmesiyle ilgili her türlü görev Başbakanlığa verilmiştir.

Yine bu Kanunla, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü kurulmuş ve görevleri tadâd edilmiştir.

3056 sayılı Kanun, idarî, hukukî ve teknik arşiv uygulamalarına imkân verecek yeni mevzuat düzenlemelerinin yapılmasına da ışık tutmuş, zemin hazırlamıştır.

Bu çerçevede; Başbakanlıkça, 4 Nisan 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanan 316 sayılı "Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" hazırlanmıştır. Söz konusu Kararname 28 Eylül 1988 tarihinde kanunlaşmış olup, bu Kararnamede arşiv malzemesi, arşivlik malzeme ve muhafazasına lüzum görülmeyen malzemenin tarifleri yapılmış, ayıklama ve imha işlemlerine dâir usul ve esaslar belirlenmiştir. Ayrıca, Kanun kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlara getirilen mükellefiyetler sayılmış; ayıklama ve imha işlemlerinin, kurum ve kuruluşlar bünyesinde kurulacak komisyonlar marifetiyle ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün denetiminde yapılacağı hükme bağlanmıştır.

Bir başka düzenleme de, Başbakanlıkça hazırlanarak 16 Mayıs 1988 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmelik"tir. Bu düzenleme ile de, kamu kurum ve kuruluşları ile şahıslar elinde bulunan arşiv malzemesinin ve ileride arşiv malzemesi haline gelecek arşivlik malzemenin tesbiti, bunların kayba uğramalarının sağlanması, gerekli şartlar altında korunmaları, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün bu konulardaki görev ve yetkileri, kurum ve kuruluşlarla olan münasebetleri, kurum ve kuruluşların yüklenecekleri sorumluluklar, arşiv malzemesinin yararlanmaya sunulması, bunların yanı sıra muhafazasına lüzum görülmeyen malzemenin ayıklanmasına ve imhasına dâir usul ve esaslar hükme bağlanmıştır.

Başbakanlıkça yapılan bir diğer yeni düzenleme de, "Devlet Arşivlerinde İlmî Araştırma ve İnceleme Yapmak, Örnek Almak İsteyen Yerli ve Yabancı Hakikî ve Hükmî Şahısların Tâbi Olacakları Esaslar" konusunda olmuştur.

3056 sayılı Kanununun 11 inci maddesinin (h) fıkrası,"Devlet Arşivleri'nden yararlanma esaslarını belirlemek, arşivlerdeki araştırma taleplerini değerlendirmek ve gerektiğinde izin vermek" yetkisini Başbakanlığa, dolayısıyla Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'ne vermiştir.

Başbakanlık, Kanunun kendisine verdiği bu yetkiye dayanarak, bu esasları 18 Eylül 1989 tarihinde yürürlüğe giren 89/14269 sayılı bir Bakanlar Kurulu Kararı ile yeniden düzenlemiştir.

Bütün bu düzenlemelerle,devlet arşiv hizmetleri bir devlet politikası olarak ele alınmış; böylece millî arşivlerimizin geleceği emniyet altına alınırken, arşiv hizmetlerimiz de modern arşivciliğin ilmî disiplinine bağlanmıştır.

Devlet arşiv hizmetleri konusunda üzerinde ısrarlı durulacak en önemli husus, devlet arşiv hizmetlerinin millî seviyede ele alınarak, bir devlet politikası haline getirilmesine paralel olarak; kurum ve kuruluşların her kademedeki yöneticilerinin arşivin önemi ve arşiv çalışmaları konusunu titizlik ve aslî görev şuuru içinde değerlendirmeleri ve ilgili kurum ve kuruluşların Kanunla kendilerine getirilen mükellefiyetleri vakit geçirmeden yerine getirmeleridir.

James B.Rhoads'un, İngilizce'den tercümesi yapılan arşiv ve belge yönetimi konusundaki "Millî Enformasyon Sistemlerinde Arşiv ve Belge Yönetiminin Rolü" (The Role of Archives and Records Management in National Information Systems) adlı eserinden, kurum ve kuruluşların arşiv hizmetlerinde görev ve sorumluluk üstlenmiş her kademedeki yöneticiler ile diğer

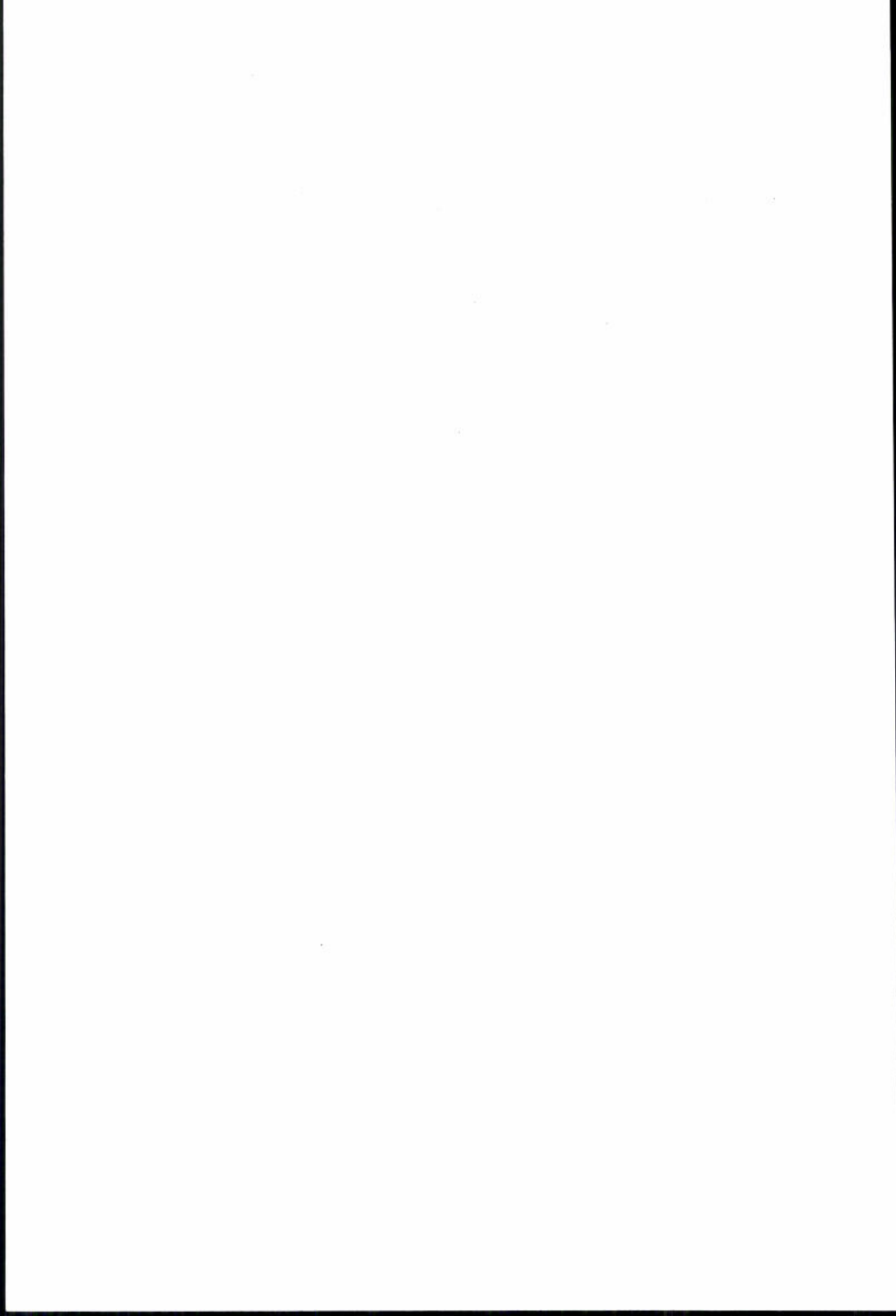
arşiv personeli, bu arada Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü elemanları büyük ölçüde yararlanacaklardır.

Bu çalışma, arşiv personelinin ve ilgililerin meslekî bilgilerinin geliştirilmesi konusunda başvuracakları bir kaynak eser hüviyetindedir.

Eserin dilimize çevrilmesinde ve yayıma hazırlanmasında emeği geçen mesâî arkadaşlarımıza teşekkür eder, ilgililere faydalı olmasını dileriz.

İsmet BİNARK
Devlet Arşivleri
Genel Müdür Yardımcısı

7 Temmuz 1991

ÖNSÖZ

UNESCO'nun Genel Enformasyon Programı Bölümü, üye ülkelerin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin, bir uzmanlık alanı olan arşivlerin ve belgelerin yönetimi konusundaki istek ve ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilmek için bu konuda "Belge ve Arşiv Yönetimi Programını-RAMP-" geliştirmiştir.

RAMP, genel enformasyon programının önemli konularını kendi temel unsurları içinde ele alır. RAMP, aşağıda belirtilen proje, araştırma ve diğer çalışmalarını da hedefleri doğrultusunda yürütür:

- Uzmanlık alanlarındaki bilgilerin işlenmesi, aktarılması ve uyumlu bir bilgi sistemi meydana getirme konusunda gereken norm, kaide, metot ve diğer vasıtaları hazırlamak ve geliştirmek,

- Gelişmekte olan ülkelerin modern teknolojiyi uygulayarak, kendi veri tabanlarını oluşturmalarına imkân hazırlamak ve mevcut veri tabanlarından yararlanmayı sağlamak, bilgi değişimi ve akışını artırmak,

- Uzmanlık bilgilerinin, mahallî seviyedeki bilgi ağının gelişmesini teşvik ve temin etmek,

- Milletlerarası bilgi sistemlerinin ve hizmetlerinin ahenkli ve uyumlu şekilde gelişmesine yardımcı olmak,

- Millî bilgi sistemleri kurmak ve bu sistemlerin çeşitli birimlerini daha iyi hale getirmek,

- Bu alandaki kalkınma politika ve plânlarını formüle etmek,

- Enformasyon uzmanları ile kullanıcılarını eğitmek; enformasyon, kütüphanecilik ve arşiv yönetimi konularında millî ve mahallî potansiyeli geliştirmek.

Bu RAMP çalışması, Milletlerarası Arşiv Konseyi (International Council on Archives-ICA-) ile yapılan kontrat gereği hazırlanmıştır. Amacı, konu ile ilgili olarak en uygun teknik ve metotların bir özetini vermektir.

1983'te aynı yazar tarafından hazırlanıp basılan bu çalışma Milletlerarası Arşiv Konseyi ile yapılan kontrat gereği aynı başlık altında bir özet şeklinde verilmektedir. RAMP'ın Üçüncü Müzakere Toplantısı'na dâvet edilen uzmanlar, çalışmanın RAMP yayın serisi içinde en önemlilerinden biri olduğunu, geçerliliğini koruduğunu, ilgililerce kullanılabilceğine ve tekrar basılması gerektiğine karar verdiler. Bir önceki çalışmada olduğu gibi, konu ile ilgili seçilmiş bir bibliyografya, çalışmanın sonunda verilmiştir.

Bu çalışma ile ilgili tenkid ve teklifler "Division of the General Information Programme, Unesco, 7 place de Fontenay, 75700 Paris-France" adresine gönderilmelidir. RAMP programı altında hazırlanmış olan diğer çalışmalar da aynı adresten temin edilebilir.